

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 23. aprila 1853.

List 33.

Al je res dobro, globoko orati?

Globoko orati je zlato vodilo za vsacega kmetovavca, in vendar si je že več kmetij z globokim oranjem za več let pridelke zmanjšalo, in kjer globoko oranje ni v navadi, se posmehujejo ljudje takemu, ki jim ga priporoča.

Kako je nek to? Kako je mogoče, da po vsem svetu poterjeno globoko oranje zamore včasih prav slabo biti?

Res je taka! Al kdo je tega kriv? Napčeno ravnanje: je moj odgovor. Narboljši reč se izide slabo, ako se ne opravlja umno. Znana mi je velika kmetija, kjer so prej pol čevlja globoko orali, po tempa v enem hipu za čevlj globoko; kaj se je zgodilo? Za več let so njive pokvarili. En drug kmetovavec mi je znan, ki je le gnoj globoko podoral, pognojil je njivo 10 pavcov globoko zorano, z ravno tolikšnim gnojem, kakor poprej, ko jo je le za 4 pavce globoko izoral; za en vagan posetve je namreč navozil 6 voz gnoja na njivo, in ker se je o pričakovanem pridelku gojljufal, se je vernul spet k plitvemu oranju, rekoč: „lažnjivi so vsi sveti, ki priporočajo globoko orati kmetu.“

Vidil sim gnoj podorati in mertvo terdo ilovco na dan izorati, ki se je sterdila na zraku kakor kamen. Te njive so bile pozneje z brano prevlečene, še enkrat preorane in berž potem z ozimino obsejane. Ozimina rež je pa bila redka in slaba, pridelk majhin; lastnik je rekel: „globoko orati je le tam dobro, ker je močirna zemlja pod brazdo.“

Več tacega bi zamogel še povedati, kar vse spričuje, kako krivične so take misli, in da v tistih okolišinah ni bilo ne sledú umnega kmetovanja; kmetovavcem globoko oravšim ni bilo mar za lastnost zemlje pod brazdo ali spodnjo mertvo zemljo, in tudi ne za sad ali žito, ki so ga v prvo sadili ali sejali na globokeji izorano njivo.

In od tod, prijatli moji, izvirajo vse tiste skušnje, pri kterih se globoko oranje ni po sreči izšlo.

O tem pa so tudi bukve, ki razlagajo nauk kmetijstva, večidel same velike krive; vse hvalijo in priporočajo globoke razore, — kako pa se pri tem ravnati, tega ne razločujejo natanjko. Kakošno reč pa le samo hvaliti in priporočati, in ne povedati: kako se ima storiti, je nevarno, in pripravi dostikrat nar boljši reč v slabo ime.

Po svojih in mnogih družih skušnjah hočem jez to reč do dobrega razjasniti.

Narprej povém, kar vsak zapopade, da brazda pol čevlja globoka za dobro rast kakorsnega koli sadú gotovo manj gnoja potrebuje, kakor brazda cel čevlj globoka, zlasti, kadar je spodnja zem-

lja še zgol publica. Če tedaj na pol čevlja globoke razore se, postavim, za en vagan posetve 8 voz gnoja potrebuje, se ga bo izzačetka za še enkrat tako globoko oranje še enkrat toliko potrebovalo.

Žita, kakor sploh vse bilče, imajo tanjke, nježne koreninice, — da se dobro sponašajo, jim je dobro premešane, enakomerno močne, dobro obdelane zemlje potreba.

Ko se pervikrat globoko orje, pride veliko mertve persti na dan, ktera se prvo leto premalo z gnojem in živo perstjo zmeša; lahko je tedaj zapopasti, da pri setvi veliko semena na mertvo zemljo pade, ki tukaj v nič pride.

Druga pa je s takimi sadeži, ki imajo korenike in se okopujejo, kakor krompir, repa, turšica itd. Ti sadeži razprostirajo krepko svoje korenine na vse strani, in čeravno je tudi njim pridnega obdelovanja potreba, prestanejo vendar veliko lože vsaktero globokeji oranje. Naj si tedaj kmetovavci sledeče važne regelce dobro zapomnijo. kdor je svojo njivo globokeji izoral, naj sadi izpervega le take sadeže na njo, kteri se okopujejo. Z okopovanjem se potem zemlja zrahlja, bolje zraka in mokrote navdá, in še bolje pomeša o novem oranju na jesen. Taka njiva je potem za vsako žito popolnoma pripravna, in vsak, ki bo tako storil, se bo prepričal, velike velike dobrote globokega oranja.

Pa tudi na zemljo pod brazdo, ali spodnjo zemljo (Untergrund) je pri tem gledati. Je podbrazdna ilovna ta, lapornata (soldanasta), ilovnato-pešena, ni varno, berž pervikrat za čevlj globoko orati. Pri taki zemlji je bolje pervikrat le tako globoko orati, da se ni škode na pridelku bati; drugo leto se gré spet globokeji, da se mertvica tako počasi zraka, mokrote in gnoja navdaja, in kakor zemlja verh brazde rodovitna postane.

Naj bi se tedaj vsi kmetovavci poprijeli kolikor moč globokega oranja, pa le po ti poti, kakor smo jo tukaj jim naznanili. Hvalo nam bojo vedili.

Kakor je z globokim oranjem, tako je z mnogimi družimi kmetijskimi reči. Čeravno same po sebi dobre in koristne, jih pripravi nes pametno in napčeno ravnanje ob dobro ime, in tako je marsiktero novo znajdbo, marsiktero dobro orodje že poderla okornost ali neumnost gospodarja ali poslov, kterim v roke pride. Globoko oranje ni scer nova reč, ampak toliko stara, kakor je umno kmetovanje staro, vendar napčeno ravnanje je zadržek, da ni sploh po svoji vrednosti spoznano.

F. W. Janič, velike kmetije vodja.
(Iz »tydennika«.)